

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Rantamäki, Niina; Matthies, Aila-Leena

Title: Kansalaiset ja asiakkaat rakenteellisen sosiaalityön monitoimijaisen toimijaverkoston osana

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Rantamäki, N., & Matthies, A.-L. (2022). Kansalaiset ja asiakkaat rakenteellisen sosiaalityön monitoimijaisen toimijaverkoston osana. In E. Liukko, H. Muurinen, T. Kokkonen, & V. Santalahti (Eds.), *Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö* (pp. 51-58). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti / Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 1/2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-790-6>

Kansalaiset ja asiakkaat rakenteellisen sosiaalityön monitoimijaisen toimijaverkoston osana

NIINA RANTAMÄKI JA AILA-LEENA MATTHIES

Rakenteellista sosiaalityötä ei voi tehdä ilman kansalaisia. Monimutkaistuvan yhteiskunnan monimuotoiset sosiaaliset ongelmat suorastaan huutavat uudenlaista asiantuntijuutta, joka rakentuu erilaisten sektori- ja organisaatorajojen ylittämiseksi. (Vrt. Mullaly & Dupré 2019.) Tämä rakenteellisen sosiaalityön kriittiseen teoriaan paikantuvia juuria ja monitoimijaisuutta korostava lähestymistapa haastaa Suomessa vakiintunutta viranomaispainotteista rakenteellisen sosiaalityön ymmärrystä. On lähtökohtaisesti mahdoton ajatus, että sosiaalityöntekijät kykenisivät yksinään tunnistamaan – saati muuttamaan – yhteiskunnassa ja palvelujärjestelmässä olevia epäkohtia. He tarvitsevat tähän kumppaneikseen muita viranomaisia ja poliittisia päättäjiä, mutta ennen kaikkea kansalaisia niin palveluiden piirissä jo olevina tai potentiaalisina asiakkaina kuin palveluiden omistajina ja niitä viimekädessä demokraattisen järjestelmän kautta hallitsevina. Näin jo siksi, että sosiaalityössä kaiken ammatillisen toiminnan lähtöpiste ja varsinainen kohde on ihmisten suhteissa rakentuva ja dynaamisesti muokkautuva arjen kokonaisuus (vrt. Laitinen & Niskala 2013). Lisäksi suomalaisen hyvinvointivaltion kehityksessä erilaiset kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat jo perinteisesti toimineet välittäjinä valtion ja kansalaisten välillä (Matthies 1996).

Keskustelemme tässä luvussa, millaisia mahdollisuuksia kansalaisten ja asiakkaiden toimijuus sekä sen vahvistaminen tarjoavat rakenteelliselle sosiaalityölle. Lähtökohتانamme on laaja-alainen näkemys, jossa rakenteellisen sosiaalityön päämääriä edistetään sekä viranomaistoimintana että vuorovaikutuksessa julkisen palvelujärjestelmän ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tarkastelemme siten kansalaisia ja asiakkaita sekä toimijoina palvelujärjestelmän rakenteissa ja toimintakäytännöissä että vaikuttajina ja muutoksentehtäjinä kansalaisyhteiskunnassa. Palvelujärjestelmän kontekstissa nostamme esiin kansalaiset ja asiakkaat rakenteellisen sosiaalityön toteutuksen kannalta kriittisen tiedon tuottajina. Kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta keskitymme puolestamme siihen, miten kansalaisyhteiskunnan järjestäytyntä muotoa edustavat järjestöt toiminnallaan tukevat rakenteellisen sosiaalityön tavoitteita. Artikkelillamme haluamme nostaa esiin kansalaisten, asiakkaiden sekä kansaisyhteiskunnan toimijoiden merkityksellisen roolin julkisen sektorin sosiaalityön kumppaneina, yhteistyötahoina mutta myös sen haastajina.

Kansalaisten ja asiakkaiden kokemuksellinen tieto rakenteellisen sosiaalityön mahdollisuutena

Sosiaalityössä asiakastyö tarjoaa aitiopaikan tietoon, joka kertoo ihmisten elinolosuhteista, yhteiskunnassa pahoin- ja hyvinvointia aiheuttavista tekijöistä sekä palvelujärjestelmän toimivuudesta (Kivipelto 2021; Pohjola 2011). Vaikeat tilanteet, joita sosiaalityön asiakkaat elämässään kohtaavat, kertovat karulla tavalla yhteiskunnallisten ja sosiaalisten rakenteiden epäkohdista ja epäonnistumisista. Näyttää kuitenkin vahvasti siltä, että asiakasrajapinnassa tuotettu tieto jää pitkälti työntekijöiden ja asiakkaiden väliseksi ilman systemaattista analyysiä ja yksilöidympää suunnitelmaa siitä, miten sitä voitaisiin hyödyntää (Anis 2012, 214; Kivipelto 2021). Käytännössä näyttää siltä, että yhteiskunnan ja julkisten hyvinvointipalveluiden toimintaa ohjaa pitkälti tilastomuotoinen tieto, joka muodostuu yksilöiden hyvin- ja pahoinvointia sekä palveluiden käyttöä kuvaavien mittareiden kautta. Paitsi että tämä tieto on järjestelmän itsensä tuottamaa, pohjautuu se vahvasti sen vakiintuneisiin rakenteisiin ja toimintalogiikkaan. (Kainulainen, Paananen & Surakka 2016, 106–107.)

Väitämme, että rakenteellisen sosiaalityön tavoitteleva yhteiskunnallisten ja sosiaalisten rakenteiden muutos edellyttää, että myös tiedontuotanto irtaantuu vakiintuneista käytännöistä ja käsitteistä sekä ylittää järjestelmäkakeskeisyyden asettamat rajat. Suljetun, ennaltatietävän ja luokittelevan asiantuntijuuden rinnalla ja vaihtoehdoksi tarvitaan asiantuntijuutta, joka on avoin uusille ja jopa yllättäville näkökulmille, näkemyksille, käsitteille, jäsenyksille ja johtopäätöksille (Järvinen 2007; Karvinen-Niinikoski 2005, 78). Näemme, että avain uudenlaiseen tiedonmuodostukseen löytyy dialogisuudesta, jossa kansalaiset ja asiakkaat asettuvat sosiaalityöntekijöiden rinnalle tasaveroisiksi toimijoiksi – kukin omista lähtökohdistaan. Kun ylhäältä-alas ohjautuvan vertikaalisen tiedonmuodostuksen ehdot ovat pitkälti ennalta määrättyjä, lähestyy dialogiin pohjautuva horisontaalinen tiedontuotanto sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ilmiötä kokonaisvaltaisesti ihmisten elämämaailmasta käsin (Järvinen 2007, 18–19; Walls 2005, 35). Tällöin kansalaiset ja asiakkaat määrittelevät itse, mistä sekä millaisella kielellä ja millaisilla käsitteillä yhteisessä keskustelussa puhutaan ja mitä merkityksiä asioille annetaan (vrt. Kivipelto & Saikkonen 2013).

Rakenteellisen sosiaalityön tavoitteiden saavuttamisen kannalta dialoginen ja horisontaalinen lähestymistapa tiedontuotantoon on merkityksellinen useammastakin näkökulmasta. Ensinnäkin kokemustieto auttaa ymmärtämään merkityksiä, joita ihmiset erilaisille asioille antavat, sekä tulkintoja, joita he niistä tekevät (Saari, Viinamäki & Antikainen 2014). Kokemuksellisen tiedon perusta on yksilöiden henkilökohtaisissa elämäntapahetkissä sekä niiden vuorovaikutuksellisissa suhteissa heidän läheisiinsä, ympäröivään yhteisöön, viranomaisiin ja yhteiskuntaan (Laitinen & Nikupeteri 2013; Sirkka 2014; Karjalainen & Sarvimäki 2005, 41, 54, 58). Kertomukset siitä, millä tavoin esimerkiksi vanhemman työttömyys vaikuttaa lapsiperheen elämään, konkretisoivat kuvaa sosiaalisista ja yhteiskunnallista ongelmista sekä laajentavat ymmärrystä siitä, miten monin tavoin ne kietoutuvat toisiinsa. Kokemuksellisuus tarjoaa sosiaalityölle ikään kuin peilin, jota vasten tutkitun tiedon ja ammatillisen osaamisen pohjalle rakentuvia näkemyksiä ja osaamista on mahdollista tarkastella kriittisesti.

Ongelmien konkretisoinnin ohella kokemustieto antaa myös vastauksia siihen, kuinka vaikeista elämäntilanteista voi selviytyä tai kuinka niiden kanssa voi oppia elämään. Putnamin (2000) klassinen kuvaus siitä, miten keilailuharrastus kokoaa yhteen erilaisista

taustoista ja elämäntilanteista tulevia ihmisiä vahvistaen sekä yksilö- että yhteisötasolla konkretisoituvaa sosiaalista pääomaa, on tästä erinomainen esimerkki. Avoimuus kansalaisten ja asiakkaiden omalle toimijuudelle tarjoaa mahdollisuuden tunnistaa yhteiskunnallisissa rakenteissa mutta etenkin paikallistason yhteisöllisessä toiminnassa piileviä voimavaroja, joita sosiaalityö voi omien päämääriensä tavoittamisessa hyödyntää – ja joita sen ennen kaikkea tulisi ja olisi viisasta vahvistaa (vrt. Laitinen & Nikupeteri 2013). Keilailuporukan kaltaiset ihmisten elinympäristössä tarjolla olevat pienet mutta arjen mielekkyyden ja sujuvuuden kannalta merkitykselliset asiat ovat niitä, joita palvelujärjestelmäkeseinen orientaatio ja keskitetty tiedontuotanto eivät kykene tunnistamaan tai jotka ne helposti sivuuttavat (Kattilakoski & Rantamäki 2020). Paitsi ammatillista tietämystä ja ymmärrystä yhteiskunnallista epäkohdista ja niiden taustalla vaikuttavista tekijöistä haastaa kokemustieto myös vakiintuneita viranomaiskäytäntöjä sekä näiden varaan rakentuvaa toimintakulttuuria.

Kokemuksellista ja ammatillista asiantuntijuutta yhdistävällä tiedontuotantoprosessilla on myös oma erityinen itseisarvonsa. Adalbert Evers (2010) käyttää suomeksi vaikeasti kääntyvää käsitettä ”civicness” viitatessaan siihen, miten yhteiskunnalliset instituutiot voivat omassa toiminnassaan edistää yhteiskuntaa rakentavaa ja vahvistavaa kansalaisuutta (civility). Katja Valkama ja Harri Raisio (2013) nostavat yhtenä mahdollisuutena esiin erilaiset deliberatiivisen eli keskusteleavan ja osallistavan demokratian muodot. Kumppanuuspyödyän ja osallisuuskahvien kaltaiset (ks. myös Jaakkola 2018) toimintakäytännöt, joissa kansalaiset ja asiakkaat kokoontuvat yhdessä viranomaisten sekä poliittisten päättäjien kanssa jakamaan omaa tietoaan ja keskustelemaan yhteisen kiinnostuksen kohteena olevista asioista, sisältävät suuren määrän yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta vahvistavaa potentiaalia (ks. myös Närhi, Kokkonen & Matthies 2013). Eikä yhteistoimintaa pidä rajoittaa pelkästään erilaisten kokemusten ja näkemysten kuulemiseen, vaan dialogisessa tiedontuotantoprosessissa kaikille osallisille tulee antaa asema myös sen analysoijina ja tulkitsijoina (myös Nieminen 2014.) Kokonaiskuvassa kyse on siitä, että tapa, jolla tietoa tuotetaan, käsitellään ja hyödynnetään, vahvistaa myös rakenteellisen sosiaalityön muita tavoitteita, erityisesti osallisuutta ja oikeudenmukaisuutta.

Puhuttaessa kansalaisten ja asiakkaiden kokemuksiin perustuvasta asiantuntijuudesta ei voi välttyä tiedon luotettavuuteen liittyviltä kysymyksiltä ja epäilyiltä. Kokemuksellisen asiantuntijuuden ominaispiirre ja samalla myös erityinen arvo on subjektiivisuudessa. Tällöin tulisi olla itsestään selvää, ettei sitä tule tai voi arvioida samoin kriteerein kuin empiiriseen tutkimukseen perustuvaa tietoa. Subjektiivisuuden ja objektiivisuuden välistä kulkua on kuitenkin mahdollista kuroa umpeen kehittämällä tiedontuotantoa määrittäviä rakenteita suuntaan, joka mahdollistaa oppimisen toisten jakamista kokemuksista, näkemyksistä ja tiedosta sekä edistämällä yhteisöllisten tiedontuottamisen tapojen käyttöön-ottoa. (Saari, Viinamäki & Antikainen 2014.) Samalla on hyvä muistaa, että myös monet täsmällisenä ja objektiivisena faktatietona esitettävät tiedot vaikkapa ihmisten terveydestä ja hyvinvoinnista perustuvat usein subjektiivisten tuntemusten arviointiin ja mitaamiseen.

Kansalaistoiminta rakenteellisen sosiaalityön kumppanina

Julkisen palvelujärjestelmän institutionalisoituneet rakenteet vaikuttavat keskeisesti siihen, millä tavoin rakenteellista sosiaalityötä tehdään ja mitä sillä voidaan tavoitella (Mullaly & Dupré 2019, 340). Suomalainen viranomaiskeskeinen rakenteellisen sosiaalityön perinne edustaa maltillista lähestymistapaa, joka korostaa julkisen sektorin roolia kansalaisten perustarpeiden tyydyttäjänä. Kaikkien saatavilla olevat hyvinvointipalvelut ja yhteiskunnan tarjoama sosiaalinen turva muodostavat ikään kuin lähtökohdan kansalaisten voimaantumiseen ja sitä kautta yhteiskunnalliselle muutokselle. Kun ihmisten ei tarvitse miettiä, mistä löytää rahaa seuraavaan ateriaan, vapautuu heillä voimavaroja omaehtoiseen aktiivisuuteen ja demokraattiseen vaikuttamiseen, joiden kautta yhteiskuntaa voidaan kehittää ja muuttaa entistä paremmaksi.

Maltillisen lähestymistavan vastinparia edustaa radikaali orientaatio, joka kyseenalaistaa julkissektorikeskeisen rakenteellisen sosiaalityön todellisen halun ja kyvyn muuttaa rakenteita, joiden kiinteä osa se itse myös on. Radikaalin ajattelutavan kannattajat näkevät maltillisen lähestymistavan enemmänkin osana ongelmaa kuin ratkaisua: viranomais-toiminnan ensisijaisena pyrkimyksenä on vallitsevan tilanteen ylläpitäminen ja ihmisten sopeuttaminen siihen, ei asiantilojen muuttaminen. Todellinen muutos ei heidän mukaansa ole mahdollinen ilman, että sosiaalityö liittoutuu järjestelmän ulkopuolisten toimijoiden – erityisesti kansalaisyhteiskuntaa edustavien järjestöjen, yhdistysten, yhteisöjen ja sosiaalisten liikkeiden – kanssa. (Emt. 225–228.)

Mullaly ja Dupré (2019, 341–342) korostavat, että eroista ja vastakkaisuuksista huolimatta maltillisempi ja radikaalimpi lähestymistapa tulisi nähdä dialektisessa vuorovaikutuksessa tunnistaen ja tunnustaen molempien heikkoudet ja vahvuudet. Julkisen palvelujärjestelmän tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen on edellytys sille, että yhteiskunnallista hyvinvointia ja oikeudenmukaisuutta ylipäättään voidaan tavoitella tai että se voidaan saavuttaa. On kuitenkin ilmeistä, että viranomaistoimijuus ei yksinään riitä. Jotta eri syistä yhteiskunnan marginaaliin jäävien ihmisryhmien tilanne ja tarpeet tulisivat aidosti huomioon otetuiksi, tarvitsee rakenteellinen sosiaalityö irtiottoa ja etäisyyttä syrjintää ja epä-tasa-arvoa aiheuttavista sekä pitkälti hallitsevan ryhmän ehdoilla muotoutuneista yhteiskunnallista rakenteista. Myös sosiaalihuoltolaki (1301/2014) kannustaa osaltaan tähän suuntaan ohjatesaan sosiaalityötä hakeutumaan yhteistyöhön julkisen sektorin ulkopuolisten palveluntuottajien sekä järjestäytyntä kansalaistoimintaa edustavien tahojen kanssa.

Kansalaistoimintaa edustavien järjestöjen päämäärät ovat käytännössä varsin yhteneväiset rakenteelliseen sosiaalityön tavoitteiden kanssa (myös Takalo-Hotti 2018, 51). Niin vaikuttamistoiminnassaan kuin jäsenille suuntautuneen palvelutuotannon osana ne korostavat osallisuuden vahvistamista ja kohtaamisen merkitystä sekä vastuunkantoa toisista ihmisistä ja laajemmin yhteiskunnallisista asioista. Järjestöt sekä tukevat, haastavat että kehittävät yhteiskunnan vakiintuneita rakenteita ja toimintakäytäntöjä (vrt. Harju 2005). Suomalainen hyvinvointivaltio itsessään on tästä erinomainen esimerkki. Niin sen synnyssä kuin palveluiden muotoutumisessa on kansalaisyhteiskunnan toimijoilla ollut keskeinen – paikoin jopa ratkaiseva – rooli; on hyvin epävarmaa, olisiko meillä ilman järjestöjen panosta ja aktiivisuutta nykyisen kaltaista äitiys- ja lastenneuvolatoimintaa tai mielenterveyspalvelujärjestelmää (Anttonen & Sipilä 2000, 50).

Rakenteelliselle sosiaalityölle liittoutuminen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa sekä työskentely niiden toimintaedellytysten vahvistamiseksi avaa monenlaisia mahdollisuuksia. Astuminen järjestelmän ulkopuolelle auttaa sekä laajentamaan ymmärrystä yhteiskunnallisesta todellisuudesta että tarjoaa uudenlaisia välineitä tavoitellun muutoksen aikaansaamiseksi. Järjestöt toimivat ensinnäkin ikään kuin tulkkina usein monimutkaiseksi koetun julkisen palvelujärjestelmän sekä asiakkaiden ja kansalaisten välillä. Ne välittävät jäsenilleen sekä myös laajemmin kansalaisille tietoa tarjolla olevista palveluista ja auttavat sekä tukevat heitä niiden käytössä. Palveluiden sähköistyessä ja siirtyessä enenevässä määrin verkkoon on suuri vaara, että ihmiset, jotka eivät osaa tai halua käyttää digitaalisia sovelluksia tai asioida sähköisesti, jäävät paitsi niin tiedosta kuin osallisuudesta ja ajautuvat yhteiskunnan toimintojen ulkopuolelle. Järjestöt ovat vastanneet digisyrjäytymisen aiheuttamaan huoleen tarjoamalla koulutusta, ohjausta ja neuvotaan sekä myös tiloja ja välineitä sähköisen asioinnin helpottamiseksi. (Hyppönen & Ilmarinen 2019.)

Toinen rakenteellisen sosiaalityön tavoitteiden näkökulmasta merkityksellinen toimintamuoto ovat erilaiset järjestöjen ylläpitämät matalan kynnyksen palvelut ja toiminnot. Tilanteet, joissa eri-ikäiset ja erilaisista elämäntilanteista tulevat ihmiset voivat kohdata toisiaan yhdessäolon ja yhteisen tekemisen merkeissä, synnyttävät luontevia vuorovaikutussuhteita, tarjoavat mielekästä tekemistä sekä luovat osallistujille mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää omaa toimintakykyään sekä osaamistaan. Laajemmassa kuvassa kyse on mitä suuremmassa määrin yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen osallisuuden sekä sen edellyttämien taitojen vahvistumisesta. Eikä myöskään pidä sivuuttaa sitä yhteiskunnallisen aktivoitumisen potentiaalia, joka sisältyy vertaistukeen sekä mahdollisuuksiin jakaa omia kokemuksiaan ja keskustella niistä yhdessä muiden kanssa.

Jäsenten sekä laajemmin kansalaisten tarpeisiin kehitettyjen konkreettisten palvelu- ja toimintamuotojen rinnalla kolmas järjestötoiminnan keskeinen sisältö on vaikuttamistyö. Toimiessaan monin eri tavoin kansalaisten sekä julkisten palvelujärjestelmän leikkauspisteessä kertyy järjestöille runsain määrin tietoa niin asiakkaiden kuin yleisemmin kansalaisten tarpeista, heidän kokemista epäkohdista ja epäoikeudenmukaisuuksista sekä siitä, miten palveluiden ja yhteiskunnan toimintaa tulisi ja voisi kehittää. Järjestöt hyödyntävät saamaansa tietoa sekä oman toimintansa kehittämisessä että pyrkien omien kanaviensa ja yhteistyöverkostojensa kautta vaikuttamaan paikalliseen ja kansalliseen päätöksentekoon sekä yleisemmin yhteiskuntaan. (Matthies 1996; myös Möttönen & Niemelä 2005, 216–217.) Järjestöjen vaikuttamistyö tarjoaa rakenteelliselle sosiaalityölle väylän, jonka kautta sen on mahdollista edistää tasa-arvoisemman ja oikeudenmukaisemman yhteiskunnan rakentamista yhdessä asiakkaiden ja kansalaisten kanssa, heidän rinnalle asettuen.

Kuten yleensäkin, ei myöskään rakenteellisen sosiaalityön ja kansalaistoiminnan välinen kumppanuus voi rakentua toisen osapuolen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämiseen, vaan se edellyttää vastavuoroisuutta. Peräänkuulutammekin, että järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen tulee nähdä yhtenä rakenteellisen sosiaalityön olennaisena tehtäväalueena. Sosiaali- ja terveystalouden siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille on etenkin pienten paikallistasolla toimivien järjestöjen piirissä herättänyt monenlaista huolta ja myös pelkoa siitä, että uusissa rakenteissa niiden rooli tulee jäämään hyvin marginaaliseksi. Kytäkseen jatkamaan toimintaansa sekä saadakseen sille organisatorista ja taloudellista tukea tarvitsevat järjestöt rakenteellista sosiaalityötä puolestapuhujakseen.

Kansalaistoiminnan oma erityinen arvo sekä järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön rooli julkisen palvelujärjestelmän tukijana ja haastajana tulee tunnistaa ja tunnustaa sekä myös tehdä eri yhteyksissä näkyväksi.

Johtopäätökset

Olemme tässä luvussa jäsentäneet asiakkaiden ja kansalaisten vahvistuvan toimijuuden merkitystä rakenteelliselle sosiaalityölle. Väitämme, että rakenteellisen sosiaalityön tavoitteet hyvinvoinnin sekä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistämisestä eivät voi toteutua ilman, että sosiaalityöntekijät työskentelevät niiden eteen yhdessä kansalaisten, asiakkaiden ja heidän muodostamiensa yhteisöjen kanssa. Rakenteellisen sosiaalityön ytimessä ovat yhteiskunnallisesti merkittävä tieto, yhteiskunnallisissa ja sosiaalisissa rakenteissa tunnistettuihin epäkohtiin vaikuttaminen sekä uudenlaisten ratkaisuvaihtoehtojen etsiminen niihin. Kansalaisten ja asiakkaiden toimijuutta korostavassa orientaatiossa nämä saavat konkreettisen muodon horisontaalisessa dialogisuuteen perustuvassa tiedontuotannossa sekä kansalaisten ja heidän muodostamien yhteisöjensä kanssa rakentuvassa tasavertaisessa, eri toimijoiden omia lähtökohtia kunnioittavassa, kumppanuudessa. (Vrt. Valkama & Raisio 2013).

Ammatin alkuvaiheista lähtien sosiaalityön eetos on ollut pyrkimys vahvistaa kansalaisten ja asiakkaiden osallisuutta. Julkisen palvelujärjestelmän toimintakulttuurissa ja arjen kiireissä tämä lähtökohta kuitenkin välillä unohtuu tai hautautuu muiden asioiden alle. Rakenteellisen sosiaalityön tärkeä tehtävä onkin eri foorumeilla niin palvelujärjestelmän sisällä kuin sen ulkopuolella muistuttaa ja tehdä todeksi sosiaalityön alkuperäistä missiota – asettua ”vallattomien” puolelle ja heidän joukkoonsa sekä edistää niiden asemaa ja osallisuutta, joiden elinolosuhteet ja vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnassa ovat heikoimmat (vrt. Matthies & Närhi 2014).

KIRJALLISUUS

- Anis, Merja (2012) Poimintoja sosiaalihuoltolain uudistuksesta. *Janus* 20 (3), 213–215.
- Anttonen, Anneli & Sipilä, Jorma (2000) Suomalaista sosiaalipolitiikkaa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Harju, Aaro (2005) Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino, 58–80.
- Evers, Adalbert (2010) Civicism, civility and their meanings for social services. In Taco Brandsen & Paul Dekker & Adalbert Evers (eds.) *Civicism in the Governance and Delivery of Social Services*. Baden-Baden, Germany: Nomos Verlagsgesellschaft, 41–65.
- Hyppönen, Hannele & Ilmarinen, Katja (2019) Sähköisten sosiaali- ja terveystalvelujen tarjonta, palvelujen käyttö ja esteet. Teoksessa Laura Kestilä & Sakari Karvonen (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2018*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 279–290.
- Jaakkola, Vuokko (2018) Kumppanuuspöydän rakennusopas. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Järvinen, Minna-Kaisa (2007) Asiakas-työntekijäsuhteen dialoginen arviointi kriminaalihuollossa. *Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2007*.
- Kainulainen, Sakari & Paananen, Reija & Surakka, Anne (2016) Maakunnan ihmisten elämänlaatu sote-palveluiden tavoitteeksi. Teoksessa Jorma Niemelä (toim.) *Sote sosiaalisen kestävyuden vahvistajana. DIAK PUHEENVUORO 2*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 97–113.
- Karjalainen, Pekka & Sarvimäki, Pirjo (toim.) (2005) *Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015 -toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:13*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Karvinen-Niinikoski, Synnöve (2005) Sosiaalityön opetus, tutkimus ja kehittyvä asiantuntijuus. Teoksessa Mirja Satka & Synnöve Karvinen-Niinikoski & Marianne Nylund & Susanna Hoikkala (toim.) *Sosiaalityön käytäntötutkimus*. Helsinki: Palmenia-kustannus, 73–96.
- Kattilakoski, Mari & Rantamäki, Niina (2020) Hyvinvointia paikallistamassa – maaseudun paikallisten hyvinvointijärjestelmien teoreettinen tulkintamalli. *Janus* 28 (4), 374–391.
- Kivipelto, Minna (2021) Rakenteellisen sosiaalityön katsaus. Työpöytä 16/2021. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kivipelto, Minna & Saikkonen, Paula (2013) Tiedon tuotanto ja vaikuttavuustieto sosiaalityössä. *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (3), 313–321.
- Laitinen, Merja & Nikupeteri, Anna (2013) Kokemusasiantuntijuus väkivaltatyössä. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijana sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 427–458.
- Laitinen, Merja & Niskala, Asta (2013) Sosiaalityön suhde asiakkuuteen. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 9–16.
- Matthies, Aila-Leena (1996) Hyvinvoinnin sekatalous ja suomalaiset välittävät organisaatiot. Teoksessa Aila-Leena Matthies & Ulla Kotikari & Marianne Nylund (toim.) *Välittävät verkostot*. Tampere: Vastapaino, 11–29.
- Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati (2014) Ekososiaalinen lähestymistapa rakenteellisen sosiaalityön viitekehyksenä. Teoksessa Anneli Pohjola & Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. EU: UNIpress, 87–116.
- Mullaly, Bob & Dupré, Marilyn (2019) *The New Structural Social Work. Ideology, Theory, and Practice*. 4th edition. Toronto: Oxford University Press.

- Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma (2005) Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Jyväskylä: PS-kustannus
- Nieminen, Ari (2014) Kokemustiedon määritelmä ja muodot – kohti uutta kokemuksen politiikkaa. Teoksessa Ari Nieminen & Ari Tarkiainen & Elina Vuorio (toim.) Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 14–30.
- Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Matthies, Aila-Leena (2013) Nuorten aikuisten miesten osallisuuden ja toimijuuden reunaehtoja sosiaali- ja työvoimapalveluissa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 113–145.
- Pohjola, Anneli (2011) Rakenteellisen sosiaalityön aika. Teoksessa Anneli Pohjola & Riitta Särkelä (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 207–224.
- Putnam, Robert D. (2000) Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon & Schuster.
- Saari, Erkki & Viinamäki, Leena & Antikainen, Jaakko (2014) Miten tuotamme luotettavaa kokemustietoa. Teoksessa Ari Nieminen & Ari Tarkiainen & Elina Vuorio (toim.) Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 54–71.
- Sirkka, Katriina (2014) Sosiaalityön rakenteellinen asiantuntijuus. Teoksessa Anneli Pohjola & Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. EU: UNIpress, 118–135.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Takalo-Hotti, Tarja (2018) Rakenteellinen sosiaalityö ja kolmas sektori. Teoreettinen katsaus sosiaalityön kehittämiseen. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.
- Valkama, Katja & Raisio, Harri (2013) Kansalaisraati: deliberatiivinen demokratia rakenteellisen sosiaalityön työmuotona? Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 87–112.
- Walls, Georg (2005) Sosiaalityön käytäntötutkimus – koordinaatteja ja paikannuksia. Teoksessa Mirja Satka & Synnöve Karvinen-Niinikoski & Marianne Nylund & Susanna Hoikkala (toim.) Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Palmenia-kustannus, 23–46.